

Aspekty pracy w programach preorientacji i orientacji zawodowej oraz doradztwa edukacyjno-zawodowego w systemie oświaty

Słowa kluczowe: praca ludzka, preorientacja, orientacja zawodowa, doradztwo zawodowe

Key words: human work, preorientation, professional orientation, career counseling

Wprowadzenie

Wiek XXI charakteryzuje się dynamicznym postępem naukowym, technicznym oraz gospodarczym, który zmienia i to coraz szybciej, charakter pracy ludzkiej, koniecznej do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych jednostki. Jaka jest zatem przyszłość ludzkiej pracy? Jakie są obecnie jej wymagania? Czy automatyzacja, cyfryzacja i inne zjawiska kształtujące współczesny rynek pracy potrzebują specjalnego przygotowania młodego pokolenia do zmieniającej się rzeczywistości zawodowej? Wydaje się, że nowe realia pracy będą wymagać coraz to nowych kompetencji np. elastyczności w realizacji zadań zawodowych czy nieszablonowych działań na rynku pracy. W świetle prawa oświatowego przygotowanie ucznia do pracy zawodowej to zadania należące do edukacji¹. Szkoła jest naturalnym środowiskiem przygotowania ucznia do nowej roli, jaką jest rola pracownika. Realizowana preorientacja, orientacja i doradztwo zawodowe to główne

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2017 r., poz. 622); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz. 1643); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych programów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2017 r., poz. 703); Ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 r. (Dz.U. z 2017 r., poz. 2198); Ustawa „Prawo oświatowe” z 14 grudnia 2016 r. (Dz.U. z 2017 r., poz. 59, 949 i 2203).

zadania, które mają pomóc w wyborze zawodu i później w efektywnym funkcjonowaniu na odpowiedniej drodze zawodowej.

Od roku szkolnego 2018/2019 w systemie oświaty wprowadzana jest systemowa koncepcja preorientacji, orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego uwzględniająca etapy rozwojowe uczniów oraz specyfikę typów poszczególnych szkół. Na początek zostały zdefiniowane podstawowe pojęcia, takie jak preorientacja i orientacja zawodowa oraz doradztwo edukacyjno-zawodowe. Preorientacja zawodowa rozumiana jest jako ogół działań o charakterze wychowawczym, podejmowanych przez nauczycieli i rodziców, ukierunkowanych na zbliżanie dzieci w wieku przedszkolnym do środowiska pracy. Z kolei orientacja zawodowa to także działania o charakterze dydaktyczno-wychowawczym, ukierunkowane na kształtowanie u uczniów klas 1–4 szkoły podstawowej pozytywnej i proaktywnej postawy wobec pracy oraz edukacji przez poznawanie i rozwijanie własnych zasobów i nabywanie wiedzy na temat zawodów, a także rynku pracy. Doradztwo zawodowe zostało określone jako uporządkowane i zaplanowane działania mające na celu wspieranie uczniów klas 7–8 szkół podstawowych oraz uczniów i słuchaczy szkół ponadpodstawowych w procesie świadomego i samodzielnego podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych².

Przygotowanie do pracy, czyli czego powinni nauczyć się uczniowie zanim podejmą pracę zawodową?

Jakie zatem kompetencje będą dla naszych uczniów najważniejsze, gdy podejmą pracę zawodową? Poprawne czytanie i pisanie w języku ojczystym, kompetencje matematyczne, wiedza geograficzna, biologiczna czy chemiczna? Może praca w zespole, budowanie relacji z innymi, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, samodzielność czy odpowiedzialność? Jest tak wiele kompetencji, które dzieci i młodzież powinny zdobyć, gdy jeszcze są w czasie edukacji formalnej, że trudno je wszystkie wymieniść. Jawi się jednak pytanie, które z nich są najważniejsze, na których powinniśmy skupić się w nauczaniu i wychowaniu oraz czego potrzebują młodzi ludzie, by dobrze przygotować się do podjęcia nowych ról zawodowych? Odpowiedź jednym zdaniem na to pytanie jest bardzo trudna. Rzeczywistość wokół zmienia się dynamicznie, stawiając nie tylko nowe wyzwania, ale i nowe szanse. Aby spróbować określić fundament formułowania celów dla preorientacji, orientacji i doradztwa zawodowego, odwołajmy się do najnowszego raportu Aktywni + Przyszłość rynku pracy 2017 przeprowadzonego przez DELab

² www.moodle.ore.edu.pl (4.03.2018).

UW na zlecenie Gumtree Polska w ramach programu Gumtree.pl Start do kariery³. Raport określa trendy, które w najbliższych latach będą kształtować rzeczywistość polskich pracowników i przedsiębiorców. Badanie jest opracowane przez zespół socjologów i ekonomistów DELab Uniwersytetu Warszawskiego. Kluczowe wnioski płynące z tego badania są następujące:

Nowe technologie i związane z nimi zjawiska znacząco zmieniają definicję oraz samą istotę pracy, która ulegnie jeszcze większej komputeryzacji, cyfryzacji i automatyzacji.

Pojawiają się nowe formy zatrudnienia i nowe formy interakcji między pracownikiem a maszyną. Pojawiają się nowe funkcjonalności i nowe zjawiska, takie jak: dzielenie się pracownikiem przez kilku pracodawców i odwrotnie dzielenie się pracą przez kilku pracowników, ekspert do wynajęcia na czas trwania projektu, praca mobilna z wykorzystaniem ICT, praca voucherowa, czyli pakiet pracy kupowany od organizacji pośredniczącej, praca portfeliowa, czyli samozatrudniony wykonujący prace dla wielu klientów, *crowdworking* za pośrednictwem platformy, dzięki której zadania dzielone są między różnych pracowników oraz praca na wezwanie, czyli pracodawca wzywa pracownika, gdy ten jest potrzebny, bez regularnych godzin pracy.

Kompetencje cyfrowe są kluczowe dla sukcesu zawodowego w nowych realiach cyfrowej gospodarki, która będzie potrzebowała tzw. e-liderów, czyli osób, które będą potrafiły łączyć kompetencje cyfrowe, biznesowe i zarządcze jako przywódcy strategiczni, jako eksperci biznesowi i eksperci IT.

Analiza danych to najbardziej obiecujący kierunek rozwoju: najlepiej opłacanymi zawodami będą Data Scientist, DevOp Engineer oraz Data Engineer.

W ciągu najbliższych 25 lat prawie połowa (47%) znanych obecnie zawodów zostanie zastąpiona pracą maszyn. Najbardziej podatne na automatyzację są zawody związane z logistyką i transportem, ale również takie, które wiążą się z prostą pracą biurową. Wysoce zagrożone są wszystkie zawody, które wymagają niskich lub średnich kwalifikacji związanych z rutynowym, powtarzalnym wykonywaniem poszczególnych czynności. Automatyzacji i cyfryzacji ulegnie też spora grupa zawodów, które były związane z przetwarzaniem i obróbką danych, przede wszystkim finansowych.

W krajach wysoko rozwiniętych, należących do OECD, szacuje się, że średnio 57% wszystkich miejsc pracy jest zagrożonych automatyzacją. W Polsce zagrożonych automatyzacją jest średnio 40% miejsc pracy.

Do 2030 roku pracodawcy będą poszukiwać pracowników o zaawansowanych kompetencjach cyfrowych, zdolnościach matematyczno-statystycznych, po-

³ www.startdokariery.pl.

trafiących współpracować z innymi ludźmi oraz z inteligentnymi maszynami, o wysokiej inteligencji społecznej i wysokim poziomie empatii, umiejących zapewniać pomoc, jak również wsparcie osobom starszym i niepełnosprawnym oraz będą poszukiwać pracowników zajmujących się wychowaniem, a także kształceniem dzieci i dorosłych.

Analiza raportu prowadzi do wniosku, że rozwój naukowo-techniczny, postępująca automatyzacja i cyfryzacja pracy prowadzą nieuchronnie do wielu zmian w rzeczywistości zawodowej. Wymaga to już dziś energicznych działań ze strony edukacji, a zwłaszcza w obszarze preorientacji, orientacji i doradztwa zawodowego.

Programy preorientacji, orientacji i doradztwa zawodowego w systemie oświaty

Ministerstwo Edukacji Narodowej przygotowało komplet programów preorientacji zawodowej, orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodowego w ramach projektu współfinansowanego z EFS „Efektywne doradztwo edukacyjno-zawodowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych” realizowanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji⁴. Zespół ekspertów sformułował tezę główną, która mówi, że doradztwo zawodowe jest procesem o określonych ramach czasowych, powinno mieć charakter systemowy i być realizowane w formie preorientacji, orientacji oraz doradztwa zawodowego na wszystkich etapach edukacyjnych i we wszystkich typach szkół. Zapewnia to ciągłość koncepcji programowej na poszczególnych poziomach kształcenia – od przedszkola aż do szkoły policealnej. Bazując na tej tezie, zespoły autorów w konsultacji z ekspertami opracowały 8 programów:

1. Preorientacji zawodowej dla przedszkola,
2. Orientacji zawodowej dla klas 1–3 szkoły podstawowej,
3. Orientacji zawodowej dla klas 4–6 szkoły podstawowej,
4. Doradztwa zawodowego dla klas 7–8 szkoły podstawowej,
5. Doradztwa zawodowego dla branżowych szkół,
6. Doradztwa zawodowego dla technikum,
7. Doradztwa zawodowego dla liceum ogólnokształcącego,
8. Doradztwa zawodowego dla szkoły policealnej.

Każdy z przygotowanych programów został oparty na określonych podstawach teoretycznych, aktualnych regulacjach prawnych oraz wymaganiach metodycznych dotyczących pracy z uczniami i słuchaczami na danym etapie edukacyjnym.

⁴ www.moodle.ore.edu.pl (4.04.2018).

Program składa się z następujących części: 1) podstawy prawne, 2) założenia ogólne zestawu programów, 3) cele preorientacji i orientacji zawodowej oraz doradztwa edukacyjno-zawodowego w systemie oświaty, 4) treści programowe – obszary celów szczegółowych, 5) warunki i sposoby realizacji programów, 6) weryfikacja efektów zajęć – zamiast oceniania, 7) rekomendacje dotyczące obudowy dydaktycznej zestawu programów, 8) ewaluacja programów, 9) słownik pojęć, 10) podsumowanie.

W przygotowanych programach na uwagę zasługuje sformułowanie celów i konstrukcja treści programowych. Cele zostały zdefiniowane w następujący sposób:

- celem preorientacji i orientacji zawodowej jest zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami i środowiskiem pracy, kształtowanie pozytywnej i proaktywnej postawy dzieci wobec pracy i edukacji, a także pobudzanie i rozwijanie zdolności oraz zainteresowań dzieci;
- celem doradztwa edukacyjno-zawodowego jest przygotowanie uczniów do świadomego i samodzielnego planowania kariery oraz podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych, uwzględniających znajomość własnych zasobów oraz informacje na temat rynku pracy i systemu edukacji.

Z kolei treści programowe uwzględniają w każdym z przygotowanych programów te same cztery obszary celów szczegółowych, które równocześnie wyznaczają treści programowe preorientacji i orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodowego, nadając zestawowi programów charakter systemowy i modułowy:

1. Poznawanie własnych zasobów, m.in.: zainteresowań, zdolności i uzdolnień, mocnych i słabych stron jako potencjalnych obszarów do rozwoju, ograniczeń, kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw), wartości, predyspozycji zawodowych, stanu zdrowia.
2. Świat zawodów i rynek pracy, m.in.: poznawanie zawodów, wyszukiwanie i przetwarzanie informacji o zawodach i rynku pracy, umiejętność poruszania się po nim, poszukiwanie i utrzymanie pracy.
3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie, m.in.: znajomość systemu edukacji i innych form uczenia się, wyszukiwanie i przetwarzanie informacji o formach i placówkach kształcenia, uczenie się przez całe życie.
4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych, m.in.: planowanie ścieżki edukacyjnej i zawodowej z przygotowaniem do zdobywania doświadczenia zawodowego i refleksji nad nim, podejmowanie i zmiany decyzji dotyczących edukacji i pracy, korzystanie z całonocnego poradnictwa kariery.

Tak przygotowane systemowe podejście, zakładające poruszanie analogicznych treści w ramach zajęć z zakresu preorientacji, orientacji i doradztwa zawodowego na różnych etapach rozwoju ucznia podnosi efektywność podejmowanych

działań i umożliwiała wykształcenie pozytywnej postawy wobec pracy, która przed obecnymi uczniami stawiać będzie coraz to nowe i wyższe wymagania.

Elementy pracy w programach preorientacji, orientacji i doradztwa zawodowego

Na przestrzeni wieków praca i jej znaczenie dla jednostki i całych społeczeństw ulegały zmianom i przeobrażeniom. Było to spowodowane nie tylko rozwojem przemysłu, nauki, czy techniki, ale również zmianami gospodarczymi i społecznymi. Obecnie stosunek człowieka do pracy ulega także przemianom. Praca jest ważnym aspektem życia i to ona wpływa na funkcjonowanie jednostki i organizację wszystkich jej działań. Jest koniecznym elementem prawidłowego rozwoju człowieka nie tylko w kontekście fizycznym czy intelektualnym, ale również duchowym, kulturowym i moralnym. Kształtuje charakter, wolę, zainteresowania oraz wpływa na samopoczucie i stan zdrowia zarówno fizyczny, jak i psychiczny. Spełnia także decydującą rolę w samorealizacji, uczy umiejętności współpracy z innymi, kształtuje więzi międzyludzkie oraz tworzy odpowiedni system wartości. Dlatego pedagodzy pracy coraz mocniej akcentują wychowanie przez pracę, którą traktują w kategoriach idei i programów wychowawczych, uznając potrzebę włączania dzieci i młodzieży w szeroko rozumiane doradztwo zawodowe zarówno w okresie wychowania i kształcenia przedzawodowego, jak i zawodowego⁵. Zygmunt Wiatrowski w *Podstawach pedagogiki pracy* definiuje wychowanie przez pracę jako „zamierzony i celowo zorganizowany rodzaj działalności wychowawczej, którego cechą szczególną stanowi wykorzystywanie pracy w procesach oddziaływania na jednostkę i dokonywania zmian w jej osobowości”⁶. Autor wychowanie przez pracę traktuje jako proces i składnik szeroko rozumianego wychowania, w którym główną rolę odgrywa praca. Są to celowe czynności jednostki lub zespołu, dzięki którym dokonuje się proces badawczy i twórczy pracy w dwojakim znaczeniu: 1) jako istotne zjawisko w życiu człowieka oraz 2) jako praca wykonywana w formule zawodu.

Wychowanie przez pracę i do pracy rozpoczyna się w domu rodzinnym, gdzie kształtują się pierwsze wyobrażenia dziecka o pracy, pierwsze umiejętności wy-

⁵ F. Szlosek, *Tożsamość pedagogiki pracy w kontekście przemian społecznych*, Wyd. Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2015; W. Furmanek, *Humanistyczna pedagogika pracy. Praca człowieka w cywilizacji informacyjnej*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014; B. Baraniak, *Współczesna pedagogika pracy z perspektywy edukacji, pracy i badań*, Wyd. UKSW, Warszawa 2013.

⁶ Z. Wiatrowski, *Podstawy pedagogiki pracy*, Wyd. Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2005, s. 154–155.

konywania prostych prac oraz pierwsze przyzwyczajenia się do porządku i pomagania innym. Formalna edukacja przedzawodowa realizuje swoje zadania wychowawcze w przedszkolach, szkołach podstawowych i liceach ogólnokształcących. Szkoły te obecnie będą wspierane obowiązkowymi programami preorientacji i orientacji zawodowej oraz doradztwa edukacyjno-zawodowego. W okresie przedszkolnym wychowanie przez pracę skupia się na utrwaleniu czynności samoobsługowych, czynności porządkowych i organizacyjnych, pomocy młodszym oraz robieniu podarunków dla najbliższych. Cele preorientacji zawodowej przewidziane do realizacji podczas zajęć wychowania przedszkolnego (w ramach realizacji podstawy programowej) zawierają następujące elementy pracy: 1) odgrywanie różnych ról zawodowych w zabawie, 2) podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w najbliższym otoczeniu dziecka i tych, które wzbudziły zainteresowanie oraz identyfikowanie i opisywanie czynności zawodowych wykonywanych przez te osoby, 3) opisywanie różnych funkcji pracy wykonywanej przez człowieka na wybranych przykładach, 4) wskazywanie zawodów zaangażowanych w powstawanie produktów codziennego użytku, 5) pokazanie związków pomiędzy zainteresowaniami a pracą zawodową na wybranym przez siebie przykładzie, 6) podejmowanie prób posługiwania się przyborami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem w sposób twórczy i niekonwencjonalny, 7) opowiadanie o sobie w grupie rówieśniczej.

W kolejnych etapach edukacji w szkole podstawowej wychowanie polega na wprowadzeniu uczniów w coraz bardziej zaawansowany świat wiedzy przedmiotowej, w tym również w świat pracy, wdraża do samodzielności, przygotowuje do podjęcia decyzji o kierunku dalszej edukacji, pomaga w wyborze zawodu oraz przygotowuje do aktywnego udziału w życiu społecznym i zawodowym. Orientacja zawodowa dla klas 1–3 na poziomie szkoły podstawowej realizowana jest podczas zajęć edukacji wczesnoszkolnej (w ramach realizacji podstawy programowej) przez: 1) odgrywanie różnych ról zawodowych w zabawie, 2) podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach, 3) opisywanie, czym jest praca i omawianie jej znaczenie w życiu człowieka (na wybranych przykładach), 4) omawianie znaczenia zaangażowania różnych zawodów w kształt otoczenia, w którym uczeń funkcjonuje, 5) opisywanie roli zdolności i zainteresowań w wykonywaniu danego zawodu, 6) posługiwanie się przyborami, narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem, 7) prezentowanie swoich zainteresowań na forum, 8) opisywanie funkcji pieniądza na wybranych przykładach. Podobnie w programie orientacji zawodowej dla uczniów klas 4–6 zawarte są elementy pracy widoczne w: 1) wskazywaniu różnych grup zawodów, podawaniu przykładów zawodów dla tych grup i opisywaniu różnych dróg dojścia do nich oraz podstawowej specyfiki pracy w zawodach, 2) opisywaniu, czym jest praca i jej

znaczenia w życiu człowieka, 3) opisywaniu wybranych zjawisk społecznych zachodzących we współczesnym świecie (np. nędza, bezrobocie, globalizacja), 3) wskazywaniu czynników wpływających na wybory zawodowe, 4) posługiwaniu się odpowiednimi narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem, 5) prezentowaniu swoich zainteresowań, uzdolnień na forum z zamiarem zaciekawienia odbiorców, 6) wyjaśnianiu roli pieniądza we współczesnym świecie i jego związku z pracą zawodową. W ostatnim okresie szkoły podstawowej, czyli w klasach 7–8 proaktywna postawa wobec pracy zawarta jest w programie doradztwa edukacyjno-zawodowego polegającego na: 1) wyszukiwaniu i analizowaniu informacji na temat zawodów oraz charakteryzowaniu wybranych zawodów z uwzględnieniem składowych ich opisów, w tym dróg ich zdobywania, 2) uzasadnianiu znaczenia pracy w życiu człowieka, 3) wyjaśnianiu zjawisk i trendów zachodzących na współczesnym rynku pracy, 4) porównywaniu własnych zasobów i preferencji z wymaganiami rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców, 5) analizowaniu znaczenia i możliwości doświadczania pracy, 6) dokonywaniu autoprezentacji.

W edukacji przedzawodowej w liceum ogólnokształcącym cele programu doradztwa edukacyjno-zawodowego są spójne z celami kształcenia ogólnego. Uwzględniają najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego oraz cele poszczególnych przedmiotów, w tym podstaw przedsiębiorczości i wiedzy o społeczeństwie. Umożliwia to realizowanie programu zarówno podczas zajęć z zakresu doradztwa zawodowego, jak i na zajęciach z wychowawcą, lekcjach przedmiotowych oraz na dodatkowych zajęciach edukacyjnych i innych zajęciach, wspomagających uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Program doradztwa edukacyjno-zawodowego pokazuje aspekty pracy przez: 1) gromadzenie informacji o zawodach, kwalifikacjach i stanowiskach pracy oraz drogach dojścia do nich, 2) analizowanie form zatrudnienia, porównanie możliwości funkcjonowania na rynku pracy jako pracownik, jako pracodawca oraz jako osoba prowadząca działalność gospodarczą, 3) poznanie podstaw prawa pracy, w tym rodzajów umów o pracę, sposobów ich rozwiązywania, praw i obowiązków pracownika, 4) gromadzenie informacji o lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim rynku pracy oraz zasadach na nim funkcjonujących, 5) konfrontację własnych zasobów ze zidentyfikowanymi potrzebami i oczekiwaniami pracodawców oraz wymaganiami rynku pracy, 6) analizowanie znaczenia i możliwości form aktywizacji zawodowej, 7) sporządzanie dokumentów aplikacyjnych zgodnie z wymaganiami pracodawców, 8) przygotowanie się do zaprezentowania siebie i swoich kompetencji podczas rozmowy kwalifikacyjnej, 9) charakteryzowanie przebiegu procesu zakładania własnej firmy oraz instytucji wspomagających zakładanie działalności gospodarczej.

Z kolei w okresie edukacji zawodowej Zygmunt Wiatrowski zwraca uwagę na to, że wychowanie do pracy skoncentrowane jest wokół: 1) kształtowania etyki zawodowej, odpowiedniego stosunku do pracy oraz pozytywnych cech niezbędnych w stosunkach międzyludzkich, 2) ukierunkowania w dążeniu do rozwoju osobowości zawodowej, 3) zdobywania przez uczniów wiedzy ogólnozawodowej i specjalistycznej koniecznej do dalszego doskonalenia zawodowego, 4) kształtowania umiejętności umysłowych i sprawności manualnych niezbędnych do wykonywania przyszłego zawodu, 5) przygotowania do samokształcenia, samowychowania i podwyższania kwalifikacji zawodowych⁷. W technikum i branżowej szkole program doradztwa edukacyjno-zawodowego nawiązuje do myśli Z. Wiatrowskiego i zakłada również elementy pracy, które są wyrażone w: 1) określaniu zawodów i stanowisk pracy, dla których bazą są zdobywane kwalifikacje, 2) analizowaniu form zatrudnienia, porównywaniu możliwości funkcjonowania na rynku pracy jako pracownik, jako pracodawca, jako osoba prowadząca działalność gospodarczą w obszarze, w którym się kształci oraz analizowaniu podstaw prawa pracy, w tym rodzajów umów o pracę, sposobów ich rozwiązywania, praw i obowiązków pracownika, 3) gromadzeniu informacji o lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim rynku pracy oraz o zasadach na nim funkcjonujących, 4) konfrontowaniu własnych zasobów ze zidentyfikowanymi potrzebami i oczekiwaniami pracodawców oraz wymaganiami rynku pracy, 5) analizowaniu znaczenia i możliwości stażu zawodowego/zatrudnienia z wykorzystaniem dostępnych form aktywizacji zawodowej, 6) sporządzaniu i aktualizowaniu dokumentów aplikacyjnych zgodnie z wymaganiami pracodawców, 7) przygotowaniu do zaprezentowania siebie i swoich kompetencji podczas rozmowy kwalifikacyjnej, 8) charakteryzowaniu przebiegu procesu zakładania własnej firmy oraz instytucji wspomagających w tym zakresie.

Zakończenie

Wprowadzane do systemu edukacji obowiązkowe zajęcia z preorientacji, orientacji i doradztwa edukacyjno-zawodowego są ukierunkowane na kształtowanie proaktywnych postaw dzieci i młodzieży wobec pracy jako fundamentu ich przyszłej aktywności zawodowej. Proaktywna postawa wobec pracy ma także istotne znaczenie w budowaniu sprawczości uczniów, czyli przekonania, że są podmiotami własnych działań i są zdolni do wprowadzania zmian w swoim bliższym i dalszym otoczeniu społecznym oraz zawodowym.

⁷ Z. Wiatrowski op. cit., s. 234.

Bibliografia

- Baraniak B., *Współczesna pedagogika pracy z perspektywy edukacji, pracy i badań*, Wyd. UKSW, Warszawa 2013.
- Furmanek W., *Humanistyczna pedagogika pracy. Praca człowieka w cywilizacji informacyjnej*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2017 r., poz. 622).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz. 1643).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych programów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2017 r., poz. 703).
- Szlosek F., *Tożsamość pedagogiki pracy w kontekście przemian społecznych*, Wyd. Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2015.
- Ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 r. (Dz.U. z 2017 r., poz. 2198).
- Ustawa „Prawo oświatowe” z 14 grudnia 2016 r. (Dz.U. z 2017 r., poz. 59, 949 i 2203).
- Wiatrowski Z., *Podstawy pedagogiki pracy*, Wyd. Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2005.
- www.moodle.ore.edu.pl
- www.startdokariery.pl

Streszczenie

Artykuł ma na celu pokazanie aspektów pracy obecnych w nowych programach preorientacji, orientacji i doradztwa zawodowego wprowadzanych do systemu edukacji. Proaktywna postawa dzieci i młodzieży wobec pracy jest odpowiedzią na dynamiczne zmiany cywilizacyjne i społeczne, które na nadchodzące lata formułują nową definicję pracy.

Aspects of work in pre-orientation and orientation professional programs as well as educational and vocational counseling in the education system

Summary

The article aims to show the aspects of „work” present in new pre-orientation, orientation and career counselling programs introduced into the education system. The proactive attitude of children and youth towards work is a response to dynamic civilizational and social changes that will formulate a new definition of work for the coming years.